

Hi ha un temps llarg

Un poema de Núria Esponellà diu que «hi ha un temps llarg, sense edat, quan despertes a la nit somniada, si contemples el riu de la vida». D'aquest temps la història n'ha fet el pa de la seva vida; cròniques i més cròniques van baixant per aquest riu. Amb la contemplació detallada del seu curs –continua el vers– «comprends que la calma del cor és silenci i mirada.»

La cultura popular i tradicional aporta amabilitat al riu de la vida. Sense ella Catalunya no tindria el perfil d'ara, que ens complau i ens entusiasma. Desembre convida a llegir Joan Amades, el gran estudiós de les nostres maneres de sentir-nos-hi propers. Al seu llibre *El pessebre* explica els orígens i la fortalesa, detalls i avatars del calendari nadalenc que ha travessat un temps llarg fins arribar a l'actual construcció de pessebres. Hi ha un remot origen –explica Amades– de quan en temps del paganisme es va observar que el solstici d'hivern marca el començament d'allargar-se el dia, com un naixement, el «natahis invicti», aquest invencible era el sol. A la vinguda del cristianisme s'explicaria gràficament el naixement de Jesús com la «nativitat», una paraula que, amb bona voluntat, procediria del «natahis invicti». La data era també en aquell final de desembre, quan el dia comença a tenir més protagonisme. S'allarga: per Nadal, un pas de pardal. I quan el Nadal cristià anava entrant a cada territori, a cada grup humà, la celebració anava adquirint personalitat pròpia, maneres i estils. Girona no es va quedar enrere. Uns quants segles reculats, a la nostra catedral es representava l'anomenat drama sagrat amb elements populars ostentosos, cants multitudinaris, recital de textos adients, escenificació molt moguda, inclosos animals irrespectuosos. Al segle XIV se celebra a la catedral de Girona *El cant de la sibi-la*, com a d'altres lloc de Catalunya. La continuïtat i l'enriquiment de la parafernàlia del drama sagrat cometen excessos a l'interior de les esglésies (que podrien fer pensar en un centre cívic molt obert). Joan Amades cita de l'historiador Julià de Chía que un bisbe va haver de prohibir que a l'interior de la catedral de Girona es toquessin sardanes. Quan les autoritats eclesiàstiques intervenen en la vigilància dels temples, aquell clima de festa participada surt a la plaça pública, amb algunes transformacions. Per dir-ho ràpidament: els actors figurants del drama sagrat es van convertir en figures estàtiques, com els ramats de xais, bous i mules, que així no faran murga. Serien les besàvies de les nostres figures de pessebre actual. Un altre camí que va emprendre el pessebre és la coneguda versió de pessebre vivent, en directe, que es realitza a paisatges naturals escollits. I així, en aquest temps llarg, reduït malament en un trosset de paper, arribem a l'actual pessebre català que transmet vida pròpia i enalteix la cultura popular i tradicional amb les millors realitzacions esperades, quan ve Nadal, com una aportació de gran tradició a la festa. Aquests pessebristes d'arreu de Catalunya treballen agrupats i federats en vuitanta associacions i mostren enguany les seves obres a la 16a Biennial del Pessebre Català que se celebra a Girona, amb exposicions a La Fontana d'Or, Ajuntament, Diputació i a les sales La Carbonera, del Museu d'Història. Amb més d'un centenar de pessebres, la Biennial proclama el valor de l'art i de l'artesania, de la gestió i de l'organització difícil, de la multiplicació d'esforços, perquè el riu de la vida i de la celebració pugui seguir irrigant el clar país. Fent honor a la riquesa d'un temps llarg, que continua.